



Miquel Mestre, poc propici als entusiasmes retrospectius, afirma que Fuster era un personatge càustic, com ell mateix

«En aquest país sobren poetes, tot són poetes, ¡escriuiu novel·les!», va dir a Joan Navarro, Josep Bonet i Salvador Jàfer

Després de la introducció de **Vicent Oloso**, arxiver d'Oliva, **Maria Josep Escrivà** i **Josep Vicent Cabrera** ens van oferir un xicotet tast del primer Fuster, el jove poeta. Els versos musicats que vam escoltar ens descobrien noves possibilitats que afegir a la *Criatura dolcíssima* cantada per **Lluís Llach**. Vam gaudir del Fuster íntim, sensible o enamorat de *Sobre Narcís*, *Ales o mans* i *Escriu per al silenci*. Els versos, recitats per Josep Vicent i Maria Josep, ens acaronaven dolçament. Tot un encert del CD que acompanya la selecció impresa del *Fuster Recitable* preparada per **Salvador Ortells**.

A la segona part, alguns dels qui el van conèixer evocaren anècdotes i converses del Fuster que havia deixat de banda la poesia per esdevenir el pensador, assagista magistral i pare del valencianisme modern. Eren uns anys en els que l'intel·lectual va convertir sa casa en un lloc de peregrinació on els joves estudiosos, activistes o aspirants a literats cercaven consell o bevien d'una saviesa inesgotable.

Enric Sòria va anar introduint les distintes intervencions, al temps que comentava la seua pròpia experiència fusteriana. Al començament, unes fotografies projectades i comentades per Enric ens van situar en aquella excursió èpica dels joves valencians a Catalunya. Hi apareixia Lluís



► **IMATGES DE LA RELACIÓ DE JOAN FUSTER AMB OLIVA** 1 Carme Garcia, Joan Fuster i Miquel Mestre en un viatge a Lliria. Any 1960. © ARXIU FOTOGRÀFIC JOAN FUSTER (SUECA). 2 Lluïsa Parra, Joan Fuster i Eduard J. Verger. Acte de presentació de la «Biblioteca d'Autors Valencians» de la Institució Alfons el Magnànim. Oliva, juliol de 1982. © ARXIU DIGITAL «LA FONIA» 3 Miquel Font entrevistant a Joan Fuster després de la conferència d'aquest sobre Josep Pla. Bellreguard, abril de 1992. © CEIC ALFONS EL VELL 4 Públic esperant el començament de l'acte homenatge a Joan Fuster. Biblioteca l'Envic, Oliva 2 de desembre de 2017. © TERESA PEIRÓ. 5 Maria Josep Escrivà i Josep Vicent Cabrera presentant el llibre-CD «Fuster Recitable» a l'acte d'Oliva. © TERESA PEIRÓ. 6 Participants al col·loqui de l'acte d'Oliva. D'esquerra a dreta, Alejandro Cardona, Enric Sòria, Lluïsa Parra, Joan Navarro i Josep Bonet. © MIQUEL FONT

Monferrer, càmera al coll, i Miquel Mestre guaitant per un costat al parc Güell de Barcelona. Posteriors instantànies ens van submergir en altres moments que deixaven constància de la relació de Fuster amb Oliva.

Fuster i els coneguts d'Oliva

Lluïsa Parra va encetar els records i semblava que anàvem

amb ella quan, estrenant carnet, circulava a 60 per hora aferrada al volant d'un *Diane 6*, camí de Sueca. Passat el llindar de ca Fuster, escoltàvem com l'escriptor encaminava les aspiracions lingüístiques de la jove filòloga, dirigint-la cap a l'obra de sor **Isabel de Villena** i suggerint-li distintes faenes. Lluïsa l'havia conegut prèviament en la seua època d'estudiant a Bar-

celona. Un dia, en vore la inclinació que ella i unes amigues demostraven pels catalans, el pensador els va preguntar incisiu: — I ells, tenen interès per vosaltres?

Seguidament, **Alejandro Cardona** ens transportà a les reunions de Fuster amb son pare, en els temps que Salvador era alcalde d'Oliva i tots dos coincidien en l'admiració i curiositat per la figura de **Gregori Maians**. Alejandro va comentar una reunió de Fuster amb Salvador Cardona, **Paco Brines** i **Antonio Mestre** realitzada en el xalet que **Salvador Pons** tenia a la platja de les Deveses, a Dénia. També va llegir alguna de les notes manuscrites que Fuster havia dirigit a son pare, agraint-li l'enviament de llibres que l'Ajuntament publicava. «Ja saps que sempre he valorat com cal l'esforç -envejable!- de la gent d'Oliva», va dir l'escriptor valencià en un dels escrits a Salvador Cardona.

Després va ser el torn dels poetes. **Joan Navarro** i **Josep Bonet**, en un magnífic diàleg, van contar les seues estades a la «Cova Santa». En una ocasió, Fuster en obrir la porta i veure'ls acompanyats de **Salvador Jàfer**, els va batejar com a «Trio de la Benzina», títol d'una pel·lícula que, com recordava Enric Sòria, evidenciava un altre aspecte poc estudiat de Fuster, el de cinèfil i gran admirador de **Greta Garbo** o **Catharine Hepburn**. Navarro i Bonet anaven a Sueca cercant la benedicció dels seus versos que tant un com l'altre construïen, fent cas omís del patriarcat que volia desviar la seua dèria cap al terreny de la novel·la. —En aquest país sobren poetes, tots són poetes, ¡escriuiu novel·les!- els va reprendre un Fuster que havia sacrificat la pròpia vena poètica. El conflicte personal d'amor-odi que Fuster arrossegava envers la seua poesia era tal que, com li va ocórrer a Enric Sòria, podia girar l'esquena a qui lloava els seus versos, però plorava escoltant-los cantar a Llach.

Finalment, amb **Miquel Font**, vam presenciar l'entrevista, feta al darrer Fuster refugiat a la universitat i gens propici a les aparicions públiques. Vam retrocedir al mes d'abril de 1992 a Bellreguard, on

acabava de pronunciar una conferència sobre **Josep Pla**. Ell i **Sergi Sapena**, amb la impertinència pròpia dels periodistes, li van preguntar sobre si a partir d'aquell moment hi haurien més aparicions públiques. —A partir d'ara tornaré a callar—, va dir. Dos mesos després, moria Joan Fuster. Miquel Font, impressionat per la notícia, es va preguntar si aquella resposta va ser una premonició.

Llegir Fuster, el millor homenatge

Potser hi haurà més gent d'Oliva que va conèixer a Fuster, com hi ha molta més a la Safor i al País Valencià, però aquest acte, acabat amb una animada participació del públic i tancat pel regidor de cultura, **Enric Escrivà**, va ser el modest homenatge que la ciutat va tributar al mestre de Sueca.

De camí cap a casa, vam recordar la visita a Paco Brines de feia uns dies. Amb Alejandro Cardona i dos persones més, havíem pujat a l'Elca amb la intenció de preguntar-li al poeta sobre la reunió de Fuster amb els prohoms d'Oliva. Brines ho va corroborar, afegint uns comentaris sucosos sobre l'escriptor. Valorava molt la seua obra, fins al punt d'afirmar que era mereixedor d'una plaça dedicada en cada poble valencià. Com si ens llegira el pensament, va afegir que li semblava estrany el silenci que hi havia al voltant del personatge. ¿Com és possible que un aniversari tan assenyalat no siga celebrat com cal? És la pregunta que molts ens hem fet aquest any. Els lletraferits és clar que no han callat. A banda de la selecció poètica presentada a l'acte d'Oliva, un assaig de **Pau Viciano**, *Per què Fuster tenia raó*, convida a seguir reflexionant sobre la societat valenciana del segle XXI.

A Nosaltres, els fusterians, una huitantena d'escriptors i escriptores evoquen Fuster. La moguda és major encara a la rèplica *Nosaltres les Fusterianes*, on cent quaranta dones, si no m'he descomptat, reten el seu homenatge amb relats curts. Tota una demostració de força femenina que es remata amb *La improbable vida de Joan Fuster*, recull de deu ficcions literàries escrites també per dones.

Els títols esmentats, editats enguany, són una xicoteta mostra del torrent que ha rajat els darrers vint-i-cinc anys. Llegir aquests llibres és el millor homenatge que li podem fer. Encara millor si llegim també els textos originals del propi Fuster. Ignorar el mite és impossible i adorar-lo beatament seria allò més antifusterià. Cal llegir-lo o rellegir-lo, fusterianament. Les seues idees ens ajudaran a aprendre, tant si el valorem com si el matisem o el discutim. Encara, fins i tot, que en discrepem. Llegir o rellegir Fuster és repensar-lo. Repensar Fuster és repensar el món. També repensar-nos i repensar el país que ell tant va estimar. El seu, el nostre, el País Valencià.